

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до виконання контрольної роботи
з навчальної дисципліни

«МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

*(для студентів магістратури заочної форми навчання
спеціальностей 073 – Менеджмент,
281 – Публічне управління та адміністрування)*

Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2017

Методичні рекомендації до виконання контрольної роботи з навчальної дисципліни «Методологія наукових досліджень» (для студентів магістратури заочної форми навчання спеціальностей 073 – Менеджмент і 281 – Публічне управління та адміністрування) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; уклад. М. М. Новікова. – Харків : ХНУМГ ім. Бекетова, 2017. – 17 с.

Укладач д-р екон. наук, проф. М. М. Новікова

Рецензент

Н. О. Кондратенко, доктор економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту і адміністрування Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

Рекомендовано кафедрою менеджменту і адміністрування, протокол № 7 від 21.11.2017.

ЗМІСТ

Вступ.....	2
1 Завдання контрольної роботи за варіантами та вибір певного варіанта...	4
2 Виконання контрольної роботи. Вимоги до її оформлення.....	6
Список рекомендованої літератури	13
Додаток А Приклад оформлення контрольної роботи.....	11
Додаток Б Приклад оформлення змісту.....	12

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Методологія наукових досліджень» має на меті формування професійних компетентностей з методології, теорії методу і процесу, методичного забезпечення науково-дослідної діяльності на другому рівні вищої освіти (магістерському). Виконання контрольної роботи передбачає формування професійних навичок проведення наукових досліджень і їх оформлення відповідно до діючих вимог.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни «Методологія наукових досліджень» є теоретична підготовка магістрів з таких фахових компетентностей: розуміння сутності понять і категорій методологій наукових досліджень; здатність організації процесу наукового дослідження, вибору об'єктів наукового дослідження, застосування теоретичних та емпіричних методів наукового дослідження; здатність вибирати та використовувати методики наукового дослідження, розуміти їх зміст; здатність планувати науково-дослідну роботу, оформляти її результати, впроваджувати їх в практичну діяльність організацій; здатність генерувати наукові гіпотези; вміння володіти традиційними та сучасними інноваційними методами проведення наукових досліджень і визначити економічну та/або соціальну ефективності впровадження результатів наукових досліджень.

Результатом вивчення навчальної дисципліни «Методологія наукових досліджень» є оволодіння такими практичними навичками та вміннями:

- вибір об'єктів та методів наукового дослідження;
- пошук і аналіз різноманітних джерел інформації;
- проведення наукових досліджень щодо систем і процесів менеджменту;
- застосування сучасних методик та методичних підходів у наукових дослідженнях;
- планування і організація наукових експериментів і формування та обробка опитувальних анкет;
- використання автоматизованих систем обробки інформації у наукових дослідженнях;
- складанням звітів про науково-дослідну роботу, написання наукових статей, тез доповідей.

1 ЗАВДАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ ЗА ВАРІАНТАМИ ТА ВИБІР ПЕВНОГО ВАРІАНТА

Для виконання контрольної роботи з навчальної дисципліни «Методологія наукових досліджень» передбачено 10 варіантів від «0» до «9». Варіанти вибираються за останнім номером залікової книжки студента.

Варіант 0

0.1 Планування науково-дослідних робіт.

0.2 Традиційні та сучасні інноваційні методами проведення наукових досліджень.

0.3 Практичне завдання.

Варіант 1

1.1 Вибір об'єктів та методів наукового дослідження.

1.2 Підготовка дипломної роботи магістра та її захисту.

1.3 Практичне завдання.

Варіант 2

2.1 Пошук та аналіз джерел інформації.

2.2 Підготовка наукових статей та тез доповідей.

2.3 Практичне завдання.

Варіант 3

3.1 Проведення наукових досліджень систем і процесів менеджменту.

3.2 Складання звітів з науково-дослідної роботи.

3.3 Практичне завдання.

Варіант 4

4.1 Застосування сучасних методик та методичних прийомів у наукових дослідженнях.

4.2 Формування опитувальних анкет.

4.3 Практичне завдання.

Варіант 5

5.1 Планування і організація наукових експериментів.

5.2 Застосування автоматизованих систем обробки інформації у наукових дослідженнях.

5.3 Практичне завдання.

Варіант 6

6.1 Організація процесу наукового дослідження.

6.2 Застосування теоретичних та емпіричних методів дослідження.

6.3 Практичне завдання.

Варіант 7

7.1 Охарактеризуйте сутність понять «синергетика» і «евристика».

7.2 Формування та обґрунтування наукових гіпотез.

7.3 Практичне завдання.

Варіант 8

8.1 Оформлення результатів наукових досліджень та впровадження їх у практику.

8.2 Охарактеризуйте сутності понять і категорій методології наукових досліджень.

8.3 Практичне завдання.

Варіант 9

9.1 Діалектика як система принципів, законів і категорій.

9.2 Організація науково-дослідницької роботи магістрів.

9.3 Практичне завдання.

2 ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ.

ВИМОГИ ДО ЇЇ ОФОРМЛЕННЯ

Після вибору варіанту студент ретельно вивчає джерела інформації та список рекомендованої літератури за теоретичними питаннями та практичним завданням за обраним варіантом і викладає їх в контрольній роботі дотримуючись таких вимог:

- контрольна робота виконується державною мовою, стисло, логічно;
- текст друкується чорним кольором, шрифтом «Times New Roman», міжрядковий інтервал 1,5, кегль 14, аркуш формату А4, поля: ліве – 30 мм, праве – 10 мм, верхнє і нижнє – по 20 мм;
- обов’язково нумеруються сторінки в правому верхньому куті, починаючи зі сторінки «ВСТУП»;
- назви структурних складових контрольної роботи друкуються великим літерами симетрично до тексту та пропускається одна стрічка перед текстом. Структурні складові контрольної роботи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «ТЕОРЕТИЧНЕ ПИТАННЯ 1 (НАЗВА ПИТАННЯ)», «ТЕОРЕТИЧНЕ ПИТАННЯ 2 (НАЗВА ПИТАННЯ)», «ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ» друкуються з нової сторінки;
- таблиці, рисунки, формули нумеруються з обов’язковим посиланням на них у тексті перед ними, а таблиці і рисунки обов’язково мають назви;
- для запобігання академічного плагіату на всі використані джерела інформації мають бути посилання у тексті контрольної роботи. Всі джерела інформації, що були використані під час написання контрольної роботи, мають бути вказані в списку використаних джерел;
- обсяг контрольної роботи має становити 1 авторський аркуш $\pm 10\%$.

Практичне завдання виконується також за варіантами та має таку постановку: визначити динаміку узагальнюючого показника, що характеризує соціально-економічний стан регіонів України. Охарактеризуйте отримані результати. Визначити чи був в періоді, що досліджувався,

соціально-економічний розвиток в певному регіоні? Якщо так, то обґрунтуйте це твердження. Запишіть методичний підхід до визначення та оцінювання соціально-економічного стану регіону. Вихідні дані за варіантами подані в таблицях 1-6.

Таблиця 1 – Валовий регіональний продукт, у фактичних цінах, млн грн

Номер варіанта	Регіони/роки	Значення показника за роками		
		n	n + 1	n + 2
0	Вінницька	33 024	36 191	43 990
1	Волинська	20 005	20 622	24 195
2	Дніпропетровська	147 970	152 905	176 540
3	Закарпатська	21 404	21 400	24 120
4	Львівська	61 962	63 329	72 923
5	Одеська	64 743	69 760	74 934
6	Полтавська	56 580	58 464	69 831
7	Сумська	24 933	26 765	30 397
8	Херсонська	19 357	20 767	23 250
9	Чернігівська	23 934	24 237	28 156
Максимальне значення		275 685	312 552	357 377
Мінімальне значення		9 891	11 066	15 049
Приклад: Харківська область		82 223	85 315	96 596

Таблиця 2 – Загальні обсяги експорту товарів, млн дол. США

Номер варіанта	Регіони/роки	Значення показника за роками		
		n	n + 1	n + 2
0	Вінницька	652,5	679,3	742,2
1	Волинська	605,8	628,8	685,4
2	Дніпропетровська	1 0126,9	9794,9	8 763,9
3	Закарпатська	1 385,3	1 300,0	1 382,8
4	Львівська	1 343,5	1 290,9	1 305,1
5	Одеська	1 804,3	1 628,4	1 780,1
6	Полтавська	3 404,4	2 654,6	2 124,5
7	Сумська	1 122,1	924,6	738,5
8	Херсонська	328,5	369,1	359,9
9	Чернігівська	542,8	555,1	700,0
Максимальне значення		14 254,2	12 408,6	11 469,6
Мінімальне значення		124,9	99,8	129,2
Приклад: Харківська область		2 022,4	1 987,3	1 821,1

Таблиця 3 – Реальна заробітна плата працівника, грн

Номер варіанта	Регіони/роки	Значення показника за роками		
		n	n + 1	n + 2
0	Вінницька	2 457	2 659	2 279
1	Волинська	2 363	2 588	2 161
2	Дніпропетровська	3 147	3 323	2 897
3	Закарпатська	2 380	2 561	2 183
4	Львівська	3 081	3 294	2 697
5	Одеська	2 716	2 921	2 460
6	Полтавська	2 876	3 000	2 568
7	Сумська	2 533	2 716	2 307
8	Херсонська	2 283	2 452	2 109
9	Чернігівська	2 336	2 519	2 123
Максимальне значення		4 534	4 933	4 273
Мінімальне значення		2 209	2 378	2 015
Приклад: Харківська область		2 775	2 987	2 508

Таблиця 4 – Безробітне населення в віці 15 – 70 років, тис осіб

Номер варіанта	Регіони/роки	Значення показника за роками		
		n	n + 1	n + 2
0	Вінницька	67,3	64,4	77,6
1	Волинська	39,0	37,9	44,9
2	Дніпропетровська	108,5	106,8	128,9
3	Закарпатська	50,6	45,6	53,1
4	Львівська	89,1	84,3	97,2
5	Одеська	65,6	59,5	72,5
6	Полтавська	61,2	57,7	78,3
7	Сумська	49,0	42,8	50,6
8	Херсонська	45,7	44,4	49,6
9	Чернігівська	33,5	31,4	36,8
Максимальне значення		171,8	165,6	216,4
Мінімальне значення		11,3	10,9	36,8
Приклад: Харківська область		93,0	87,8	103,5

Таблиця 5 – Прийняття в експлуатацію житла, тис м² загальної площі

Номер варіанта	Регіони/роки	Значення показника за роками			
		n	n + 1	n + 2	
0	Вінницька	322	352	288	
1	Волинська	304	225	228	
2	Дніпропетровська	267	306	205	
3	Закарпатська	366	380	395	
4	Львівська	732	675	954	
5	Одеська	770	637	891	
6	Полтавська	177	198	174	
7	Сумська	196	143	137	
8	Херсонська	176	190	121	
9	Чернігівська	191	191	120	
Максимальне значення		1 503	1 515	1 727	
Мінімальне значення		120	109	55	
Приклад: Харківська область		380	392	281	

Таблиця 6 – Капітальні інвестиції, у фактичних цінах, млн грн

Номер варіанта	Регіони/роки	Значення показника за роками		
		n	n + 1	n + 2
0	Вінницька	5 824	6 110	5 675
1	Волинська	3 255	3 327	3 390
2	Дніпропетровська	22 509	21 290	20 357
3	Закарпатська	2 736	2 646	2 639
4	Львівська	11 173	9 817	9 555
5	Одеська	14 631	11 872	9 361
6	Полтавська	10 218	9 536	8 828
7	Сумська	2 871	2 721	2 798
8	Херсонська	2 436	2 125	2 208
9	Чернігівська	2 737	2 842	2 621
Максимальне значення		79 614	70 321	67 833
Мінімальне значення		2 104	2 125	1 687
Приклад: Харківська область		14 759	9 293	8 032

Виконання практичного завдання контрольної роботи здійснюється за таким алгоритмом:

Крок 1. Формування таблиці вихідних даних (табл. 7).

Таблиця 7 – Вихідні дані. Соціально-економічні показники Харківської області

Показники	Значення показників за роками		
	n	n + 1	n + 2
Валовий регіональний продукт, у фактичних цінах, млн грн	82 223	85 315	96 596
Загальні обсяги експорту товарів, млн дол. США	2 022,4	1 987,3	1 821,1
Реальна заробітна плата працівника, грн	2 775	2 987	2 508
Безробітне населення в віці 15–70 років, тис осіб	93	87,8	103,5
Прийняття в експлуатацію житла, тис м ² загальної площі	380	392	281
Капітальні інвестиції, у фактичних цінах, млн грн	14 759	9 293	8 032

Крок 2. Розподілення показників на показники стимулятори та показники дестимулятори соціально-економічного розвитку (табл. 8).

Таблиця 8 – Показники стимулятори та дестимулятори соціально-економічного розвитку Харківської області

Показники	Значення показників за роками		
	n	n + 1	n + 2
Валовий регіональний продукт - стимулятор, у фактичних цінах, млн грн	82 223	85 315	96 596
Загальні обсяги експорту товарів - стимулятор, млн дол США	2 022,4	1 987,3	1 821,1
Реальна заробітна плата працівника - стимулятор, грн	2 775	2 987	2 508
Безробітне населення в віці 15–70 років - дестимулятор, тис осіб	93	87,8	103,5
Прийняття в експлуатацію житла - стимулятор, тис м ² загальної площі	380	392	281
Капітальні інвестиції - стимулятор, у фактичних цінах, млн грн	14 759	9 293	8 032

Крок 3. Стандартизація частинних показників за формулами 1 і 2.

Для стандартизації показників стимуляторів, збільшення яких сприяє соціально-економічного розвитку регіонів України, доцільно використати таку формулу:

$$H_{CT,ij}^t = \frac{3H_{ij}^t - 3H_{i\min}}{3H_{imax} - 3H_{i\min}}, \quad (1)$$

де $H_{CT,ij}^t$ – стандартизований показник-фактор, що є стимулятором соціально-економічного розвитку регіонів;

$3H_{ij}^t$ – значення і-го показника-фактора в j-му регіоні в певному періоді t ;

$3H_{imax}$ – максимальне значення і-го показника-фактора;

$3H_{imin}$ – мінімальне значення і-го показника-фактора;

$i - i = \overline{1, \dots, n}$, n – кількість часткових показників-факторів, що входять до інтегрального показника;

$j - j = \overline{1, \dots, m}$, m – кількість регіонів України;

t – певний період; дослідження

$t = \overline{1, \dots, k}$, k – кількість часових періодів (років).

Для стандартизації показників дестимуляторів, збільшення яких не сприяє соціально-економічного розвитку регіонів України, доцільно використати таку формулу:

$$H_{Д.ij}^t = \frac{3H_{i\max}^t - 3H_{ij}^t}{3H_{i\max}^t - 3H_{i\min}^t}, \quad (2)$$

де $H_{Д.ij}^t$ – стандартизований показник-фактор, що є дестимулятором соціально-економічного розвитку регіону;

$3H_{ij}^t$ – значення і-го показника-фактора в j-му регіоні в певному періоді t;

$3H_{i\max}$ – максимальне значення і-го показника-фактора;

$3H_{i\min}$ – мінімальне значення і-го показника-фактора;

$i - i = \overline{1, \dots, n}$, n – кількість часткових показників-факторів, що входять до інтегрального показника;

$j - j = \overline{1, \dots, m}$, m – кількість регіонів України;

t – певний період дослідження;

$t = \overline{1, \dots, k}$, k – кількість часових періодів (років).

Крок 4. Узагальнення часткових показників, що характеризують соціально-економічний стан регіонів України, в інтегральному за роками, що досліджувалися, здійснюється за формулою 3.

$$I_j^t = \sqrt[n]{\prod_{i=1}^n ЧП_{ij}^t} \quad (3)$$

де $ЧП_{ij}^t$ – і-ий частковий показник, що характеризує соціально-економічний стан j-ого регіону України в t-ому періоді;

$i - i = \overline{1, \dots, n}$, n – кількість часткових показників-факторів, що входять до інтегрального показника;

$j - j = \overline{1, \dots, m}$;

m – кількість регіонів України;

t – певний період дослідження;

$t = \overline{1, \dots, k}$, k – кількість часових періодів (років).

Результати стандартизації показників, що характеризують соціально-економічний стан регіонів України, подані у таблиці 9.

Таблиця 9 – Стандартизовані значення часткових показників і інтегральні значення показників за роками (Харківська область)

Показники	Значення показників за роками		
	n	n + 1	n + 2
Валовий регіональний продукт	0,272 136	0,246 277	0,238 213
Загальні обсяги експорту товарів	0,134 295	0,153 346	0,149 192
Реальна заробітна плата працівника	0,243 441	0,238 356	0,218 335
Безробітне населення в віці 15-70 років	0,490 966	0,502 909	0,628 619
Прийняття в експлуатацію житла	0,187 997	0,20 128	0,135 167
Капітальні інвестиції	0,163 269	0,105 109	0,095 924
Інтегральні показники	0,2 262 339	0,213 899	0,199 604

Крок 5. Розрахунок середньорічних темпів зміни інтегральних показників здійснюється за такою формулою:

$$T_{зм.}^t = \sqrt[k]{\frac{I_j^{tk.n.}}{I_j^{tn.n.}}}, \quad (4)$$

де $I_j^{tk.n.}$ – значення інтегрального показника на кінець періоду, що досліджувався;

$I_j^{tn.n.}$ – значення інтегрального показника на початок періоду, що досліджувався;

t – певний період дослідження;

k – кількість часових періодів (років).

Крок 6. Висновок. В результаті виконання практичного завдання було доведено, що за період з n по $n + 2$ роки середньорічні темпи зниження інтегрального показника, що узагальнює три соціальних і три економічних

показника, складали 6,1 %. Це свідчить про те, що в періоді, який аналізувався, за певними показниками соціально-економічний розвиток в Харківській області був відсутній. Для покращення соціально-економічного стану Харківської області та забезпечення її соціально-економічного розвитку необхідно:

- збільшувати темпи зростання валового регіонального продукту;
- забезпечити позитивну динаміку загального обсягу експорту товарів;
- забезпечити стале зростання реальної заробітної плати;
- припинити зростання безробіття;
- збільшувати обсяги введення в експлуатацію загальної площі житла;
- забезпечити стале зростання капітальних інвестицій.

Приклад оформлення контрольної роботи та змісту подано у додатках А і Б.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрос, Е. И. Истина как проблема познания и мировоззрения. / Е. И. Андрос. – Киев : И-во. Наукова думка, 1984. – 144 с.
2. Білуха М. Т. Методологія наукових досліджень / М. Т. Білуха : Підручник. – Київ: Вид. АБУ, 2002. – 480 с.
3. Гриньова В. М. Державне регулювання економіки : підручник / В. М. Гриньова, М. М. Новікова. – Київ: Вид. Знання, 2008. – 398 с.
4. Грищенко І. М. Основи наукових досліджень: навч. посібник / І. М. Грищенко, О. М. Григоренко. – Київ: Вид. КНТЕУ, 2001. – 185 с.
5. Економічні дослідження (методологія, інструментарій, організація, апробація) / В. М. Геєць, А. А. Мазаракі, О. П. Корольчук, Ю. І. Кулагін; за ред. А. А. Мазаракі. – Київ : Вид. КНТЕУ, 2010. – 280 с.
6. Єріна А. М. Методологія наукових досліджень: навчальний посібник / А. М Єріна., В. Б Захожай., Д. Л. Єрін – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 212 с.
7. Клименюк О. В. Методологія та методи наукового дослідження : навч. посібник / О. В. Клименюк. – Київ: Вид.: Міленіум, 2005. – 186 с.
8. Дудченко А. А. Основы научных исследований: Учебное пособие / Дудченко А. А., Дуд-ченко Я. А., Примак Т. А. – Киев : И-во Знання, КОО, 2000 – 114 с.
9. Методологические вопросы науковедения / В. И. Оноприенко, Б. А. Малицкий, В. П. Соловьев и др. – Киев : И-во Укр-ИНТЕИ, 2001. – 332 с.
10. Мочерний С. В. Методологія економічного дослідження: Моногр. – Львів : Світ, 2001. – 416 с.
11. Стеченко Д. М. Методологія наукових досліджень : підручник / Д. М. Стеченко, О. С. Чмир. – Київ: Вид.: Знання, 2007. – 317 с.

ДОДАТОК А
Приклад оформлення контрольної роботи

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова
Факультет менеджменту
Кафедра менеджменту і адміністрування

КОНТРОЛЬНА РОБОТА
з навчальної дисципліни «Методологія наукових досліджень»
варіант _____

Виконав (ла)
студент (ка) ____ курсу,
групи _____

(підпис, дата)

К. Ю. Григоровська

Перевірила
Д-р екон. наук, проф.

(підпис, дата)

М. М. Новікова

Харків – 20__

ДОДАТОК Б
Приклад оформлення змісту

ЗМІСТ

Вступ.....	
1 (Назва питання).....	
2 (Назва питання).....	
3 Практичне завдання.....	
Список використаних джерел.....	

Виробничо-практичне видання

Методичні рекомендації
до виконання контрольної роботи
з навчальної дисципліни

«МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

*(для студентів магістратури заочної форми навчання
спеціальностей 073 – Менеджмент,
281 – Публічне управління та адміністрування)*

Укладач **НОВІКОВА** Марина Миколаївна

Відповідальний за випуск Н. О. Кондратенко
За авторською редакцією
Комп'ютерне верстання А. Б. Мазур

План 2017, поз. 380 М

Підп. до друку 08.12.2017. Формат 60 × 84/16.
Друк на ризографії. Ум. друк. арк. 0,75.
Тираж 50 пр. Зам. №

Видавець і виготовлювач:
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002.
Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 5328 від 11.04.2017.